

Василишин О.О., студент 4-го курсу
факультету № 2 навчально-наукового
інституту № 4 Національної академії
внутрішніх справ
Науковий керівник: кандидат юридичних
наук *Безуглий Л.А.*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНСТИТУТУ ТРАНСПЛАНТОЛОГІЇ В УКРАЇНІ

Реалії сьогодення свідчать про необхідність вирішення актуальних питань, пов'язаних із правовим регулюванням здійснення трансплантацій органів чи тканин людини. Не дивлячись на відносно незначну кількість пересадок, що

здійснюється у нашій державі, ця проблема є важливою, оскільки окремо взята кожна трансплантація ставить перед суспільством цілу низку питань морально-етичного і правового характеру.

Питанням правового регулювання інституту вітчизняної трансплантології присвячено багато праць вчених, як юристів так і медиків. Ми спробуємо проаналізувати це питання через призму нагальної необхідності внесення змін до законодавства, яке регламентує процеси трансплантології. Адже в сучасних умовах проведення АТО на Сході України, значного збільшення дорожньо-транспортних пригод з тяжкими наслідками урегулювання питання трансплантології може врятувати не тільки чиєсь здоров'я, а й життя!

Проблема з трансплантацією органів давно назріла в Україні. Через відсутність достатнього державного фінансування і ефективно діючої системи збору та трансплантації органів в минулому році в Україні було проведено тільки 140 операцій з пересадки органів.

За інформацією керівництва Національного інституту хірургії і трансплантології ім. А.А. Шалімова пересадки тих чи інших органів потребують 4,5 тис громадян України. До того ж в нашій державі тільки 10% людей, які очікують трансплантації, мають шанс на операцію, інші - вмирають. Цьому сприяють суворе регуляція і законодавчі заборони, які ґрунтуються на неготовності суспільства до належної організації та існування інституту донорства. Просто українці не звертають увагу на цю проблему, поки вона їх не торкнеться і недовіряють вітчизняній медицині. Так, наприклад, у разі потреби пересадки нирки близькій людині їдуть до Білорусі, в РФ, в Європу і витрачають величезні гроші, а саме: в Пакистані вартість пересадки нирки може складати 35 000 доларів США, а в сусідній Білорусі - 80 000. У зв'язку з цим ми втрачаємо дуже великі гроші, які повинні залишатися в Україні, а не вивозитися кудись за кордон.

Перш за все, необхідно виокремити основні нормативно- правові акти, які регулюють діяльність, пов'язану з трансплантологією та пересадкою органів або тканин людини, серед них: Закон України Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини, основи законодавства України про охорону здоров'я та низка підзаконних нормативно- правових актів (наприклад, Накази Міністерства охорони

здоров'я Про затвердження нормативно-правових актів з питань трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів людини та Про затвердження Порядку застосування ксенотрансплантантів), акти міжнародних організацій (наприклад, Всесвітньої організації охорони здоров'я), міжнародні договори (Конвенція про права людини та біомедицину, Положення про трансплантацію фетальних тканин), тощо ГЗ, с. 1031.

Ключовим із перелічених документів є закон України Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині від 16.07.1999, за весь період його дії до нього вносилися зміни і доповнення лише чотири рази і то здебільшого, у зв'язку з приведенням цього закону у відповідність до інших нормативно - правових актів [11. Варто відмітити, що спроби ґрунтовно доповнити та змінити законодавство у сфері трансплантології неодноразово робилися, так протягом останніх п'яти років Міністерство охорони здоров'я України майже щорічно повертається до питання нової редакції закону Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині. І лише раз у 2014 році цей законопроект потрапив до Верховної Ради, але був відкликаний.

Враховуючи викладене, спробуємо проаналізувати та охарактеризувати основні положення вказаного проекту закону з метою, виявлення ключових відмінностей які якісно відрізняються від попередніх законопроектів.

Отже, новою редакцією документа передбачається створення наглядових рад з числа представників громадськості при закладах охорони здоров'я та наукових установах, які будуть здійснювати трансплантацію. Також, передбачена діяльність Етичного комітету при медичних закладах та установах. Головною метою якого буде фіксація роз'яснення та обізнаності реципієнта і донора з усіх питань, пов'язаних з трансплантацією. Саме на вказаний комітет буде покладено функцію контролю повноти роз'яснення лікарем і повноти розуміння реципієнтом і донором наслідків такого лікування.

Для лікування невиліковних переломів використовуються власні клітини кісткового мозку людини, за допомогою яких стимулюється регенерація кісткової тканини. Для виготовлення матеріалу для лікування, особливо - складних переломів,

використовуються біоімпланти (оброблені фрагменти кісткової тканини людського походження). В рамках чинного закону дуже складно отримати такі біоімпланти. Але у проєкті закону це питання вирішено.

Досвід європейських країн засвідчив необхідність участі громадськості в питаннях трансплантології. Адже гласність і прозорість підвищують рівень довіри до такого виду лікування. Особливо, зважаючи на те, що новим законом передбачається введення презумпції - Згода на донорство.

З цієї презумпції світова практика має різні підходи. В одних країнах це презумпція згоди, в інших - презумпція незгоди. До речі з 1937 року, за постановою Раднаркому СРСР Про порядок проведення медичних операцій, після смерті людини його тіло ставало власністю держави і могло без жодної згоди родичів використовуватися для інтересів суспільства і науки. Вже коли СРСР розпався - з'явилися закони про трансплантацію, за якими рідних наділили правом погоджуватися чи ні на участь тіла померлого в наукових експериментах [21].

Можна з впевненістю сказати, що прогресивні хірурги України та кращі трансплантологи підтримують саме презумпцію згоди. У цій сфері вони відштовхуються від інтересів суспільства. Люди повинні отримувати допомогу в своїй країні, а не стояти в чергах на донорство в базах очікування інших країн.

Підеумовуючи викладене, варто виділити такі основні новели цього законопроекту:

- будь який громадянин може прижиттєво заявити про свою незгоду на посмертне донорство його тканин, письмова заява про це має бути протягом доби занесена у відповідний реєстр;
- взяття тканин у померлих осіб дозволяється з моменту визнання особи померлою;
- трансплантація не допускається, якщо до моменту взяття тканин керівник отримав письмову заяву про незгоду на трансплантацію від близьких родичів померлого;
- розширення мережі державних і комунальних закладів охорони здоров'я, в яких можливо здійснювати трансплантацію тканин і клітин, закладами недержавної форми власності;
- у зв'язку з недоцільністю, доречно вилучити із діючого закону ст.15 про порядок діагностики смерті людини;

- створення наглядових рад з числа представників громадськості при закладах охорони здоров'я та наукових установ, які здійснюватимуть трансплантацію;

- запроваджується діяльність Етичного комітету при медичних закладах і установах;

- запровадження системи обліку донорів та реципієнтів.

Зрозуміло, що вказані спроби змінити законодавство є лише у проєкті, але позитивні зрушення у цій сфері назрівають під тиском життєвої необхідності, тому сподіваємося, що найближчим часом нову редакцію закону Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини буде прийнято.

Список використаних джерел

1. Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини: закон України від 16.07.1999 № 1007 - XIV // Відомості Верховної Ради України. - 1999. - № 41. - Ст. 377.

2. Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини: проєкт закону // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.moz.gov.ua/ua/portal/Pro20150626_0.Mt1#2.

3. Розвадовський В. Б. Проблемні питання правового регулювання трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів людини / Вісник Запорізького національного університету № 2 (1), 2012. С. 103-106.